

Quod favore quoquādam constitutum est, quibusdam casibus ad lationem eorum nolumus inventum videri. Dat. Kal. Aug. THEODO-
SIO A. XVII. & FESTO CONSS. 439.

Dengotis præteritis & futuris.

7. Idem AA. CYRO P. P. & Consuli designato.

Leges & constitutiones futuri certum est dare formam negotiis, non ad facta præterita revocari: nisi nominatio, & de præterito tempore, & adhuc pendebus 7 negotiis cautum sit. Dat. Non. April, Conf. VALENTINIANO A. V. & ANATOLIO CONSS. 440.

Quia observanda sunt in lege condenda.

8. Idem AA. ad Senatum.

Humanum esse probamus, si quid de cetero in publica privatave causa remiserit necessarium, quod formam generalem, & antiquis legibus non insertam exposcat, id ab omnibus ante tam proceribus nostri palati, quam gloriose & coste velato, patres conscripti tractari: & si universis tam iudicibus, quam vobis placuerit, tunc legata dictari: & sic a deno colletis omnibus recenseri: & cum omnes consenserint, tunc demum in facio nostrarum consistorio recitari: ut universorum consensus nostra ferentia, nemini quicquam nisi quod scriptis probaverit esse credentia. Scitote igitur, patres conscripti, non aliter in posterum legem nostra clementia promulgandam, nisi supradicta forma fuerit obseruata. Bene enim cognoscimus, quod cum vestro consilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem nostram imperii, & ad nostram gloriam redundare. Dat. 16. Kal. Nov. DECIO V. C. CONS. 529.

Descentia, interpretatione & emendatione legum.

9. Imp. VALENTINIAN. & MARTIANUS AA. ad Palladium P. P. Leges sacratissime, quae constringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent, ut universi praecipito caro manifestus cognito, vel inhibita declinet, vel permisla lectentur. Si quid vero in iisdem legibus latum fortassis obscurius fuerit, oportet id ab imperatoria interpretatione patet, duritiamque legum nostra humanitati incongruam emendari. Dat. 6. 19. Id. Febr. ANTHEMIO CONSS.

Qui tenentur legibus.

10. 21

Omnes legibus regantur, etiam si ad divinam domum pertineant. Dat. 8. Idib. Febr. ANTHEMIO A. II. CONS. 455.

Si de novo iure dubitetur.

II. Imp. LEO & ZENO AA.

Cum de novo iure, quod inventerato usi non adhuc stabilitum est, dubitatio emergat: necessaria est tam suggestio, judicantis, quam sententia principalis auctoritas. Dat. 10. Kal. Maij, LEONE Juniore A. C. CONS. 474.

Descentia Imperatoris. I. De legum interpretatione & legislatione.

12. Imp. JUSTINIANUS A. Demostheni P. P.

Si imperiali magistris causam cognitionaliter examinaverit, & partibus communis constitutis sententiam dixerit: omnes omnino judices, qui sub nostro imperio sunt, sciant hanc esse legem non solum illi caniz, pro qua producta est, sed & omnibus similibus. Quid enim maius? quid sanctius? imperiali est majestate? vel quis rante superbia fastidio summis est, ut regalem sensum contemnatur? cum & veteris juris conditoris, constitutionis, quae ex imperiali decreto processerunt, legis vim obtinere, aperte dilicetque definiunt? 1. Cum igitur & hoc in veteribus legibus invenimus dubitatum, si imperiali sensus legitimus interpretatus est, an oporteat hujusmodi regiam interpretationem obtinere: eorum quidem vanam subtilitatem tam rifiutamus, quam corrigendam esse censimus. Definimus autem omnem Imperatorum legum interpretationem, five in precibus, five

1. L. 25. ff. ed. c. indultum 17. c. quod a jure. 28. c. quod ab erat. 51. de reg. jure. in 6. addone. vid. Dynum ad. 6. 61. 2. vel leg. vel privilegio, vel concurat.

3. Omnia constituta non præteritis calamitatem facunt, sed ruinis regulares imponunt, & quisquam speciali supplicatione elicendum aliquod rescriptum tentaverit, ut transire ei formam liceat. Statutorum, testis patrimonii parte multetur, & damnatus ambitus criminis, maneat infans. Dat.

7. Kal. Aug. Heraclea, RICHOMERE & CLEARCHO CONSS. 384.

in judicis, five alio quoquāmodo faciam, ratam & indubitate haberi: si enim in praefenti leges condere soli 35 Imperatori concessum est: & leges interpretari solo dignum imperio esse oportet: Cum autem ex suggestionibus procernem, si dubitatio in litibus oritur, & sepe non esse idoneos vel sufficietes ad decisionem illi existimat, ad nos decuratur: & quare omnes ambiguitates judicem, quas ex legibus oriri eventit, aures accipiunt nostræ, si non a nobis interpretatio mera procedit: vel quis legum 41 angusta solvere, & omnibus aperte idoneos esse videbitur, nisi est cuius foli legislatorum esse conceleum est: Explosis itaque his ridiculos ambiguitibus, tam conditor, quam interpres legum solus Imperator justis existimabitur: nihil hac lege derogant veteris juris conditoris: quia & eis hoc majestas imperialis permisit. Dat. 6. Kal. Nov. DECIO V. C. CONS. 529.

TIT. XV.

DE MANDATIS PRINCIPUM.

Anmendata non scripta valeant.

I. IMP. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. ad Eusignum P. P.

Si quis adserat cum mandatis nostris secretis se venisse; omnes sciant, nemini quicquam nisi quod scriptis probaverit esse credentia. Scitote igitur, patres conscripti, non aliter in posterum legem nostra clementia promulgandam, nisi supradicta forma fuerit obseruata. Bene enim cognoscimus, quod cum vestro consilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem nostram imperii, & ad nostram gloriam redundare. Dat. 16. Kal. Jul. Heraclæ, MEROBIADE II. & SATURNINO CONSS. 383.

2. Imp. JUSTINUS & JUSTINIANUS AA.

Sancimus, ne quis clarissimorum nostrorum magistrorum maximorum, vel medium in suis sententiis scribat, nos divino vebo 17. iugis aliq[ue] in ius duci aut exhiberi, in aliquid diversum indicari: ab in que apud ipsos sunt: nisi si de iudicio aduersorum datione quanto fit, aut de recte sententia. Id si acciderit, volumus ut iudices in suis sententiis mentionem faciant, se non scripto, sed ore tantum illas a nobis accepte, aut a gloriosissimo Quatuor nostro patratis, aut aliquo scripto ab amissis referendariorum. His tantum casibus sine iuncto aliquo iustioni nostra fidem adhiberi volumus 19.

TIT. XVI.

DE SENATUSCONSULTIS 60.

Senatusconsultia sunt seruanda, & contra ea rescripta non valent, & imperator punitur. Salyc.

I. IMP. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. ad Senatum.

Quamvis Senatusconsultum perpetuum per se obtineat firmatatem, tam nostris legibus etiam idem prosequitur: adjicentes ut si quisquam speciali supplicatione elicendum aliquod rescriptum tentaverit, ut transire ei formam liceat. Statutorum, testis patrimonii parte multetur, & damnatus ambitus criminis, maneat infans. Dat.

7. Kal. Aug. Heraclea, RICHOMERE & CLEARCHO CONSS. 384.

TIT. XVII.

DE VETERI JURE ENUCLEANDO, ET DE AUCTORITATE JURIS PRUDENTIUM 62, QUI IN DIGESTIS REFERUNTUR 64.

Prefatio. 1. De compositione Codicis. 2. De conceptione Digestor. 3. De compositebus. 4. Quid, & ex quibus libris colligendum est in Pandectarum compositione. 5. Digestor, & ordines Pandectarum. De auctoritate Jurisconsultorum, & eorum libris emendationis. 6. Utrum sint sententiae. 7. De sententia. 8. Utrum sint antenarrationes. 9. Vel similitudines. 10. De legiis, que in defunctione abierunt, pretermiscentes. 11. De libris juris. 12. Nomina hujus operis. De commentariis, paratilis, indicibus. 13. Quomodo libri juris scribi debent. 14. Epilogus.

ta Principis jus dubium declarans, jus facit etiam quoad omnes. 29. 1. 3. 3. 1. 12. 1. 13. D. ed. 30. Nihil manus aut facilius impetratur. 31. Sandi Principes.

32. Notum est enim illud auctoritate repudiandum. 1. Pet. 2. ver. 17. add. Rom. 13. 1. ad Tim. 1. 2. Sex. 2. vid. Canones Apoll. in fin. 3. Subtilitas vana repudianda. 1. 27. 6. 1. D. de negot. ges. 1. 8. 5. quib[us] ad. p[er]g. 1. 7. in fin. 3. de infinit. & subtil. 1. 7. 3. SC. Trebell. 33. Soli. 34. Karta sunt & indubitate legum interpretationes ab Imperatoribus facte. 35. Soli Imperator leges condere possunt. Non igitur, Duc, Comiti, Marchio, perpetuum diuinatatem & jurisdictionem habent? Rolandus a Vale licere putat, coramque decreta uscissimis & jurisdictionem habent? 36. Coniuncti. am. 1. ff. de f[ac]tis & f[ac]tis. 37. Legis interpretatio in tantum est permisita, cui ante precedunt, & impensis sensis legem interpretatus est, vide Menochenus de sicut. 38. Frustra confutatis est cum consilium date non licet. 39. Argumentum a facto ad ius observa: Fit, ergo ius est. 40. Meritamente interpretari, id est, interpretandi. 41. Hinc illud Juvenalis. Satyr. 8. Venientib[us] plebegeta, Qui quis nos facilius at fortem nosq[ue] amanissimis. 42. Princeps conditor & interpretis legum unicus.

43. 1. C. Theod. 3. 44. Nov. 17. Mandata Principum sunt præcepta, five monita, quæ certus per sonum dantur a principe, velat præfectoris & procuratoribus, Dioclynius 3. iuris vocat. 45. L. un. Graci etiam sententia & iuris, & Nov. 16. antevig. & Novell. 25. 46. Nuntius & quidcum absente Princeps.

47. Putaproxima, & dignitatis delegationis. 48. Pro Jurisdictione delegata a Princeps alius in privato. Bald. his non præsumunt, nisi probetur. 49. Mandatum Principis interpretatio probandum. 50. 1. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. Latina ex Bafile, restitut. 12. 31. & Novell. 124. 1. 4. 55. Novell. 124. 1. 4. 56. Latina ex Bafile, restitut. 12. 31. & Novell. 124. 1. 4. 55. Novell. 124. 1. 4. 56. Latina ex Bafile, restitut. 12. 31. & Novell. 124. 1. 4. 55. Mandata Principis quibus iudex aut collega iudicetur, aut auctoritate celeriter ed. & litera fini Princeps iubet, non requirent scripturam. 59. In quibusdam editionibus addita est huc titulus Novella 17. sed male: cum ea sit emissa post editionem Codicis Belisario Confule.

60. 1. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 5

